

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

KIỀU THỊ LIÊN

**HÌNH TƯỢNG TÁC GIẢ
TRONG THƠ LƯU QUANG VŨ**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

Thái Nguyên - 2015

Lời cam đoan

Tôi xin cam đoan đề tài luận văn khoa học: “***Hình tượng tác giả trong thơ Lưu Quang Vũ***” với các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình nào khác, hoàn toàn là công trình nghiên cứu của tôi.

Tác giả luận văn

Kiều Thị Liên

Lời cảm ơn

Để hoàn thành luận văn này tôi xin chân thành cảm ơn :

Ban Giám hiệu, Ban Chủ nhiệm Khoa Ngữ văn, Khoa Sau đại học trường Đại học Sư Phạm - Đại học Thái Nguyên.

Các thầy, cô giáo ở Viện Văn học, trường Đại học Sư phạm I Hà Nội, trường Đại học Khoa học xã hội và nhân văn Hà Nội, trường Đại học Sư Phạm Thái Nguyên đã trực tiếp giảng dạy tôi trong suốt khoá học.

Đặc biệt tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới PGS.TS. Lưu Khánh Thơ, người đã tận tình hướng dẫn, động viên, giúp đỡ tôi trong suốt quá trình hoàn thành luận văn.

Cuối cùng tôi xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè, đã luôn ở bên động viên, khích lệ, tạo điều kiện và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

Tác giả luận văn

Kiều Thị Liên

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	Trang
Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục	iii
MỞ ĐẦU	01
1. Lí do chọn đề tài	01
2. Lịch sử vấn đề	02
3. Phạm vi nghiên cứu	05
4. Mục đích nghiên cứu	05
5. Phương pháp nghiên cứu	05
6. Đóng góp của luận văn	06
7. Cấu trúc của luận văn	06
NỘI DUNG	07
Chương 1: KH, I NIŌM H×NH T-ĒNG T, C GI¶ Vµ HµNH TR×NH S, NG T, C CŔA L-U QUANG VÒ	07
1.1. Kh, i niŌm h×nh t-Ēng t, c gi¶	07
1.2. Hµnh tr×nh s, ng t, c vµ h×nh t-Ēng t, c gi¶ trong th- L-u Quang VÒ	10
1.2.1. Vµi nĐt vÒ cuéc ®ēi L-u Quang VÒ	10
1.2.2. Hµnh tr×nh s, ng t, c cŔa L-u Quang VÒ.....	12

1.2.3. H×nh t-îng t,c gi¶ trong th¬ L-u Quang Vò	.20
Chương 2: c,c cÊp ®é thó hiÖn h×nh t-îng t,c gi¶ trong th¬ L-u Quang Vò	24
2.1. Con ng-êi c, nh©n	24
2.1.1. Kh,i niÖm con ng-êi c, nh©n	24
2.1.2. Con ng-êi c, nh©n trong th¬ L-u Quang Vò	25
2.2. C,i t«i t×nh y ^a u	29
2.2.1. Kh,i niÖm c,i t«i vµ c,i t«i t×nh y ^a u	29
2.2.2. C,i t«i t×nh y ^a u trong th¬ L-u Quang Vò	30
2.3. H×nh t-îng ng-êi lÝnh trong th¬ L-u Quang Vò	42
Chương 3: nghÖ thuËt thó hiÖn h×nh t-îng t,c gi¶ trong th¬ L-u Quang vò	50
3.1. H×nh ¶nh biÓu t-îng	50
3.1.1. Kh,i niÖm biÓu t-îng	50
3.1.2. Mét sè biÓu t-îng ti ^a u biÓu trong th¬ L-u Quang Vò	51
3.2. Giăng ®iÖu	68
3.2.1. Kh,i niÖm giăng ®iÖu	68
3.2.2. Giăng ®iÖu th¬ L-u Quang Vò	69
3.3. Ng«n ng÷	76
3.3.1. Kh,i niÖm ngôn ngữ	76
3.3.2. Ngôn ngữ th¬ L-u Quang Vò	76
3.4. Thó th¬	81

3.4.1. Thó th- tù do	82
3.4.2. Mét sè thó th- kh, c	85
KẾT LUẬN	90
TÀI LIỆU THAM KHẢO	92

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Lưu Quang Vũ một tác giả thành công trên nhiều thể loại như làm thơ, viết truyện ngắn và sáng tác kịch. Hầu như ở lĩnh vực nào trong hoạt động nghệ thuật ông cũng gặt hái được nhiều thành công nhất định. Ngay từ thời niên thiếu ông đã sớm bộc lộ năng khiếu hội họa, đồng thời cũng bộc lộ cốt cách của một thi sĩ tài hoa. Con đường sự nghiệp của ông đã khởi đầu từ thơ và kết thúc là kịch. Từ năm 1980, ông đã được biết đến với tư cách là một nhà viết kịch nói Việt Nam. Tháng 9 năm 2000, Lưu Quang Vũ đã được tặng giải thưởng Hồ Chí Minh về văn học nghệ thuật. Bên cạnh thơ và kịch, truyện ngắn của ông đã tạo được nét riêng để lại dấu ấn khó quên trong lòng người đọc.

Dù đạt được vinh quang trên lĩnh vực sân khấu, nhưng với Lưu Quang Vũ thơ cũng có một vị trí quan trọng trong cuộc đời và sự nghiệp sáng tác của ông. Lưu Quang Vũ là một tài thơ “*thuộc loại bẩm sinh*”, ông đến với thơ ở độ tuổi đẹp nhất trong cuộc đời. Từ **Hương cây - Bếp Lửa (1968)**, **Mây trắng của đời tôi (1989)**, **Bầy ong trong đêm sâu (1993)**, **đến tuyển thơ Gió và tình yêu thổi trên đất nước tôi (2013)**, thơ của ông đã chiếm được biết bao trái tim người đọc. Trong các sáng tác Lưu Quang Vũ viết nhiều về quê hương, đất nước, nhân dân, tình yêu, ở đề tài nào thơ ông cũng gợi sức quyến rũ. Nên chúng ta mới hiểu, mặc dù kịch là nơi đã đưa Lưu Quang Vũ đến vinh quang nhưng theo như nhiều người thì thơ mới là sự đam mê lớn nhất, nơi ông kí thác nhiều nhất. Ông thường nói với bạn bè là ông thích làm thơ hơn viết kịch, thành công trong thơ đem lại cho ông niềm vui nhiều hơn trong kịch. Có lẽ, thơ là một thể loại bộc lộ sâu sắc diện mạo tâm hồn con người, nhất là con người đa tài như ông. Thơ Lưu Quang Vũ từ khi xuất hiện cho đến nay vẫn còn làm xao xuyến thi đàn và những người yêu thơ.

Chọn “*Hình tượng tác giả trong thơ Lưu Quang Vũ*” làm đề tài nghiên cứu. Chúng tôi mong muốn đem đến một cái nhìn hệ thống, toàn diện về con người cũng như con đường sự nghiệp thơ ca Lưu Quang Vũ, trên cơ sở đó khẳng định vị trí và đóng góp của ông trên nền thơ ca Việt Nam hiện đại.

1. Lịch sử vấn đề

2.1. Những bài nghiên cứu chung khái quát về tác giả Lưu Quang Vũ.

Theo thời gian, có rất nhiều bài nghiên cứu về Lưu Quang Vũ được đăng tải trên các báo, và được tập hợp trong tuyển tập Lưu Quang Vũ về tác gia tác phẩm. Lưu Quang Vũ đã được giới sân khấu đánh giá là một gương mặt mới, đáng chú ý, năm 1985 ông “*Đã được giới báo chí gọi là “Cây Bút Vàng” của kịch trường Việt Nam*” [49, tr.17]. Điều đáng chú ý, là bên cạnh việc khẳng định những thành tựu của Lưu Quang Vũ - một nhà viết kịch tài hoa, đã được đánh giá là một cây bút tiêu biểu của nền thơ ca Việt Nam. Tháng 9 năm 2000, ông đã được tặng giải thưởng Hồ Chí Minh về văn học nghệ thuật.

Trong bài **Sức sáng tạo của một tài năng** Lý Hoài Thu đã khẳng định: “*Với hành trình sáng tác hơn 20 năm, khoảng thời gian chưa dài nhưng Lưu Quang Vũ thực sự là một tài năng, một cá tính độc đáo trong dòng thơ Việt Nam hiện đại nửa cuối thế kỉ XX*” [49, tr.25].

Cái tên Lưu Quang Vũ, đã lập tức thu hút sự chú ý của các nhà phê bình danh tiếng. Hoài Thanh bằng một dự cảm tinh tường đã gọi Lưu Quang Vũ là “*Một cây bút nhiều triển vọng*” [49, tr.57].

Lý Hoài Thu đã nhận định về Lưu Quang Vũ trong bài **Sức sáng tạo của một tài năng** : “*Một hiện tượng nghệ thuật độc đáo của văn học Việt Nam chặng cuối thế kỷ XX. Ông là hình mẫu nghệ thuật tiêu biểu về tài năng và sức sáng tạo*” [49, tr.54].

Khi tập thơ đầu tay **Hương Cây - Bếp Lửa** in chung cùng Bằng Việt ra đời năm 1968, đã thu hút sự chú ý của các nhà phê bình. Lưu Quang Vũ đã

được ghi nhận là “*một trong những đỉnh cao của thơ ca chống Mỹ, và vẫn là một hồn thơ được nhiều người ưu ái nhất*”.

Tác giả Nguyễn Việt Chiến đánh giá về Lưu Quang Vũ: “*Tôi coi anh là một nhà thơ “sáng giá” nhất trong thế hệ các nhà thơ những năm bảy mươi*” [49, tr.201].

Qua các bài nghiên cứu, đánh giá nhận xét về cuộc đời cũng như nghệ thuật thơ ca Lưu Quang Vũ. Chúng tôi thấy rằng, các tác giả đã có những đóng góp nhất định trong việc phát hiện ra những nét tiêu biểu, đặc sắc trong con người Lưu Quang Vũ. Đây chính là những gợi dẫn đầy quý báu, góp phần định hướng cho chúng tôi nghiên cứu đề tài “*Hình tượng tác giả trong thơ Lưu Quang Vũ*”.

2.2. Những bài nghiên cứu về thơ Lưu Quang Vũ.

Mỗi tác phẩm của Lưu Quang Vũ ra đời, đã gây được sự chú ý không chỉ bạn đọc mà cả giới phê bình, và các bài viết của các nhà nghiên cứu đã đánh giá cao tài năng và những đóng góp của Lưu Quang Vũ với thơ ca Việt Nam hiện đại.

Thơ Lưu Quang Vũ, thể hiện sâu sắc diện mạo tâm hồn ông cũng như mọi sự được mất trong cuộc đời ông. Qua thơ ông người đọc phát hiện ra một Lưu Quang Vũ khác, một Lưu Quang Vũ không chỉ mạnh mẽ đến quyết liệt trước những vấn đề của đời sống xã hội mà còn rất tinh tế, sâu sắc trong những cảm nhận về thế giới con người. Vũ Quần Phương đã nhận xét một cách sâu sắc về ông: “*Đọc thơ anh cảm giác anh viết kịch để sống với mọi người, và thơ để sống với riêng mình*” [48, tr.34].

Tác giả Bích Thu trong bài **Những bài thơ sống với thời gian** đã nhận định: “*Thơ của Vũ lôi cuốn người đọc không ở sự chau chuốt lời lẽ, ngôn từ với những kĩ xảo, ngôn ngữ mà chính ở một hồn thơ dẫn đầu mà chân thành, giản dị, nồng nàn, da diết. Anh làm thơ như là một sự kí thác gửi gắm, như một sự tự bộc lộ những gì đã có trong lòng anh*” [48, tr.101].

Lý Hoài Thu trong bài **Sức sáng tạo của một tài năng** đã khẳng định: *“Luu Quang Vũ trước hết là con người thơ ca. Chất thơ là nhân tố chính trong cấu trúc tâm hồn và cá tính nghệ sĩ của ông. Nó có sức lan tỏa mạnh mẽ sang các thể loại khác và dẹt nên đặc trưng nổi bật nhất trong phong cách nghệ thuật của Luu Quang Vũ”* [49, tr.54].

Khi tập thơ đầu tay **Hương cây - Bếp lửa** (in chung với Bằng Việt) ra đời, Lê Đình Ky với sự nhạy cảm sắc sảo của một cây bút phê bình thơ tài hoa đã nhận ra: *“Thơ Luu Quang Vũ có một điệu tâm hồn riêng và không thiếu tâm tình, một tâm tình sâu sắc, tự nhiên không rút ra được, nó như có tự bao giờ và được đem san sẻ cho các bài thơ”* [49, tr.73].

Với tựa đề **Những bài thơ “viễn vông cay đắng u buồn” viết trong những năm tháng chiến tranh**, Vương Trí Nhàn đã thể hiện sự cảm nhận sâu sắc về những bài thơ trong tập thơ **Bầy ong trong đêm sâu** của Luu Quang Vũ. Tác giả nhận xét: *“Tiếp nối vào những vần thơ rất mơ mộng rất trong sáng của anh trong Hương cây, những vần thơ sau đây cho thấy một Luu Quang Vũ khác, Vũ của dằn vặt, đau xót, lằm lổ, cô đơn, mà cũng là vũ của những tha thiết muốn vượt lên trên mọi mệt mỏi, hoài nghi để sống, để tồn tại. Hai chặng khác nhau nhưng đều là của một con người thống nhất”* [48, tr.64].

Khi đọc tập thơ **Mây trắng của đời tôi**, Vũ Quang Vinh trong bài viết **Độc Mây trắng của đời tôi nhớ Luu Quang Vũ**, đã khẳng định Luu Quang Vũ là một nhà thơ tài năng. Vũ Quang Vinh nhận xét: *“Điều đáng quý nhất trong thơ Luu Quang Vũ không nằm trong kỹ xảo trau chuốt ngôn từ mà chính là một hồn thơ chân thành, da diết. Sức nói, sức gợi, sức cảm của thơ anh chính bắt nguồn từ đó”* [48, tr.96].

Nguyễn Thị Minh Thái đã rất tinh tế sau khi đọc thơ Luu Quang Vũ và nhận ra: *“Thơ là nơi ẩn náu cuối chót của chàng thi sĩ buồn này. Thơ Luu Quang Vũ là tất cả sự hàm ơn và trang trải riêng tư của tâm hồn chàng với đời sống”* [49, tr.108].